

Jacek Wrzeński

Rybitwy-Ostrów Lednicki, st. 1, gm. Łubowo, woj. poznańskie

Informator Archeologiczny : badania 26, 84-85

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Rudy
gm. Kuźnia Raciborska woj.
katowickie
AZP 99-42/—

Uniwersytet Łódzki Katedra Archeo-
logii

Badania prowadzili mgr Aleksander Andrzejewski, dr Tadeusz Grabarczyk, prof. dr hab. Leszek Kajzer (autor sprawozdania), mgr Janusz Pietrzak. Finansowane przez Centrum Dziedzictwa Kulturowego Górnego Śląska. Pierwszy sezon badań. Zespół opactwa cysterskiego, od XIX w. pałac książąt raciborskich.

Zespół opactwa cysterskiego w Rudach znany jest nie tylko z powstałego tam tzw. katalogu magii Rudolfa, czyli zbioru wskazówek dla spowiedników z przełomu XIII i XIV w. Interesujący jest również zespół zabudowań składający się z wczesnogotyckiego kościoła (przebudowanego po spaleniu w czasie II wojny światowej i obecnie użytkowanego), budynków klasztornych średniowiecznego „claustrum” i pałacu opackiego z XVII/XVIII w. Oba ostatnie człony założenia zostały po kasacji zakonu cysterskiego na początku XIX w. gruntownie przebudowane i adaptowane na pałacową siedzibę wywodzących się z rodziny Hohenlohe książąt raciborskich. Rodzina ta użytkowała obiekt do 1945 r. Po spaleniu pałac stał w stanie ruiny. Następnie prowadzono tu prace remontowo-budowlane, które nie zostały jednak doprowadzone do końca. Obecnie jest to ruina, posiadająca częściowo nowe sklepienia i tymczasowe zadaszenia, a częściowo prawie odkryta, a więc znajdująca się w stanie ułatwiającym badania archeologiczno-architektoniczne.

Tegoroczne prace miały charakter zwiadowczy. Starano się zebrać wytyczne dla planowanych tu badań kompleksowych, poznać strukturę murowaną obiektu, zbadać specyfikę zalegających tu poziomów kulturowych i zweryfikować efekt starszych, wrywkowych badań architektonicznych, które przeprowadzone zostały przez mgr. inż. arch. Lecha Stanisza z Wrocławia w trakcie poprzedniego remontu obiektu.

Prace w sezonie 1992 prowadzone były metodami typowymi dla badań archeologiczno-architektonicznych. Wytyczono i wyeksplorowano 9 wykopów sondażowych o łącznej powierzchni 41 m², wykonano szereg obserwacji architektonicznych, zgromadzono nieliczny materiał zabytkowy.

Trzy wykopy ułożone przy zewnętrznych ścianach budynków pozwoliły poznać wzajemne relacje badanych partii fundamentowych (gotyckich, barokowych i nowoczesnych) i stratygrafię otoczenia zespołu. Po 3 wykopy ułożono w krążanku i w skrzydle wschodnim gotyckiego „claustrum”, w miejscu domniemanego przez L. Stanisza kapitularkę. Stwierdzono, że kapitularka był pomieszczeniem jednoprzestrzennym, kwadratowym, o sklepieniu wspartym na centralnie usytuowanej kolumnie. Znalaziono służkę z kamieniem, zdobioną bazą (w narożniku północno-zachodnim refektarza). Zrewidowano więc podłogę Stanisza, że sklepienie refektarza wsparte było na 2 kolumnach.

Ruchomy materiał zabytkowy był nieliczny.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Katedrze Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego.

Badania powinny być kontynuowane.

Rybitwy-Ostrów Lednicki, st. 1
gm. Łubowo, woj. poznańskie

Muzeum Pierwszych Piastów na Led-
nicy w Lednogórze

Badania prowadził mgr Jacek Wrzesiński (autor sprawozdania).
Umocnienia obronne grodu.

W sezonie 1992 prowadzono prace na wykopie I/83, na odcinkach: A₂, A₃, B, F.

Na odcinku A₂ (północna partia wykopu) występują konstrukcje drewniane, które należy łączyć ze starszym wałem lednickiego grodu (sprzed poł. X w.). Zachowane były w postaci smug różnej długości (od 100 do 150 cm) i szerokości (od 5 do 20 cm). W części

południowo-zachodniej odcinka występują elementy o bardzo regularnym układzie — gęsto, niekiedy stykając się ze sobą (najczęściej w odległości 5–10 cm), zalegając prawie idealnie na osi wschód-zachód i opadając nieznacznie (ok. 9–12 cm) na południowy wschód. Pod nimi występują elementy układane prostopadłe — rzadziej, częściej w partii środkowej. Wypełnisko między konstrukcjami stanowi glina z kredą jeziorną. W części wschodniej odcinka występują elementy krótsze i węższe, układane rzadziej, o przebiegu z północnego wschodu na południowy zachód. Wypełnisko stanowi brązowy piasek. Natomiast w partii północnej odcinka występują w zasadzie pojedyncze elementy (dł. ok. 150 cm) o różnym przebiegu: wschód-zachód, południowy zachód-północny wschód, północ-południe. Cały opisany układ ma przebieg z południowego zachodu na północny wschód i opada ku północnemu wschodowi (różnica poziomu wynosi ok. 60 cm).

Na odcinku A₃ (na południe od A₂) eksplorowano warstwę IV (brunatnoszara ziemia z grudkami zielonkawej glinki i pomarańczowej polepy). Zajmuje ona południowo-wschodnią partię odcinka i ma przebieg z południowego zachodu na północny-wschód. Zaobserwowane brązowe smugi — pozostałości drewnianych elementów konstrukcji — występują nieregularnie, układając się zgodnie z przebiegiem warstwy. Prace prowadzono od poziomu 10 do 44 (112,30–25 — 110,90–80).

Na odcinku B (południowa partia konstrukcji wałowych) prowadzono eksplorację w ramach warstw IV, V i VI. Warstwa IV zajmuje partię środkową odcinka i biegnie niewielkim łukiem z południowego zachodu na północny wschód, stopniowo rozszerzając się (od 140 do 220 cm) ku południowemu zachodowi. W brunatnoczarnej ziemi z grudkami polepy i glinki występowały brązowe elementy konstrukcji drewnianych. W poziomach układane były na dwu kierunkach. Po kilka — kilkanaście leżało prostopadłe do kierunku przebiegu warstwy. Miejscami można było zaobserwować, że końce elementów zachodzą na siebie tworząc regularną, gęstą „jodelkę”. Warstwę V (w części wschodniej odcinka) tworzy brązowy, sycki piasek z występującymi w nim elementami konstrukcji drewnianych (tę partię umocnień można łączyć z najmłodszymi XI–XII?–wiecznymi konstrukcjami obronnymi). Występujące tu elementy układane są równoległe, niemalże zawsze na osi północ-południe (jedynie w części południowej mają przebieg z północnego wschodu na południowy zachód lub północny zachód-południowy wschód). Warstwa VI (jasny, drobny żwir) występuje w północno-zachodniej partii odcinka. Drewniane elementy konstrukcyjne mają przebieg w dwu kierunkach — jeden (występujący we wszystkich poziomach, lecz nie zawsze na całej powierzchni) ma przebieg z południowego wschodu na północny zachód (prostopadłe do przebiegu warstwy), drugi (rzadziej występujący) ma kierunek prostopadły. Materiał występujący w opisanych warstwach to fragm. ceramiki pradziejowej: neolit, kultura łużycka, kultura przeworska, oraz nieliczne fragm. ceramiki wczesnośredniowiecznej i niewielkie ilości kości zwierząt.

Na odcinku F (południowy brzeg wyspy) zakończono eksplorację warstwy IV (warstwy wiórów i odpadków drewna poprzedzielane nieregularnie warstewkami piasku ze szczątkami organicznymi) zalegającej między bezładnie rozrzuconymi elementami konstrukcji drewnianych. Warstwa leży bezpośrednio na zielonkawym ilku calcowym, który wyznacza pierwotną krawędź wyspy, odległą od podstawy wału o ok. 10 m. W warstwie IV wystąpiły fragm. ceramiki wczesnośredniowiecznej — fazy D–E.

Dokumentacja i materiały znajdują się w Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Badania będą kontynuowane.

Rzęczkowo, st.1
gm. Zławieś Wielka, woj. to-
ruńskie
AZP 34-47/59

Uniwersytet im Mikołaja Kopernika In-
stytut Archeologii i Etnologii w Toruniu

Badania prowadzili W. Chudziak, J. Bojarski i V. Stawska. Grodzisko
wczesnośredniowieczne (IX–XI/XII wiek)

*Literatura: *Wczesnośredniowieczne grodziska...*, s. 155–159.